

De Canadese zomer van 1945

Het verhaal achter een foto...

De Edenaar Josha Sietsma is opgegroeid in Hamilton (Ontario, Canada). Hij heeft belangstelling voor (oorlogs)fotografie, Canadese historie en baseball. De archieven naspeurend naar de combinatie van deze interesses stuit hij op een bijzondere foto in een Canadees archief. Die foto vindt hij ook terug in het Edese gemeentearchief.

Op de foto zijn Canadese militairen van het *Regina Rifle Regiment* te zien die honkbal spelen met Canadese dames van het "*Eager Beaver team*". De foto is op 31 augustus 1945 gemaakt door luitenant Charles H. Richer. Deze fotograaf behoort tijdens de Tweede Wereldoorlog tot de *Canadian Army Film and Photo Unit* (CFPU).

De foto moet ergens op de Veluwe zijn genomen. Het sportveld wordt aangeduid als het "*Regina's Sports Field*".

De foto bevindt zich in de *Public Archives of Canada* en heeft als nummer PA-116314 (**foto 1**).

Voor de Edese honkbalvereniging "De Moorfielders" wil Josha een scoreboek maken. Het zal het allereerste scoreboek voor een Nederlandse honkbalvereniging worden. De foto brengt hem op het idee voor de omslag. Het wordt een eerbetoon aan onze bevrijders en veteranen, aan de CFPU en aan deze bijzondere sport.

De Edese illustrator Jedi Noordegraaf van Studio Vandaar maakt het ontwerp. De overeenkomsten tussen de foto van Charles Richer en de getekende omslag zijn direct duidelijk...

Maar waar is die foto nu genomen? En waar lag dus dat Regina's Sportveld??

DE ZOEKTOCHT

Om achter de plaats van de foto te komen keren we terug naar het voorjaar en de zomer van 1945.

De eerste geallieerde militairen in Ede

De eerste geallieerde militairen die in het voorjaar van 1945 in Ede verschijnen zijn afkomstig van een gecombineerde eenheid van Britten en Canadezen, die samen Ede op dinsdag 17 april 1945 weten te bevrijden.

De Britten behoren tot de Britse 49^e (*Polar Bear*) Infanterie Divisie. Zij worden vanaf 17 april tijdelijk in Ede gelegerd. Een andere Edese sportvereniging, de Edese Zwem- en Poloclub Polar Bears, ontleent aan deze divisie haar naam en embleem, en wil door middel van die naam de herinnering aan onze bevrijders levend houden. De Britse infanteriedivisie wordt op 17 april 1945 bij de bevrijding van Ede ondersteund door tanks van twee bataljons van de 1^e Canadese Tank Brigade (een onderdeel van het 1^e Canadese Legerkorps): het 11th *Battalion the Ontario Regiment* en het 14th *Battalion the Calgary Regiment*. En net als de Britse *Polar Bear* Divisie blijft ook het *Ontario Regiment* na 17 april 1945 in Ede gelegerd. Het *Calgary Regiment* daarentegen vertrekt al snel na de bevrijdingsoperatie van 17 april naar elders. Als de uiteindelijke capitulatie van de Duitse bezettingsmacht in Nederland op 5 mei 1945 een feit is, trekken de in Ede gelegerde Britten en Canadezen op 7 mei verder via Utrecht naar Den Haag. De garnizoensplaats Ede is even garnizoensloos. Maar niet lang. Op 18 mei zijn de Britten, die de Duitsers in de provincie Utrecht hebben ontwapend en afgevoerd nog even terug in Ede. Enkele dagen later vertrekken zij definitief, nu naar Duitsland.

Opnieuw Canadezen in Ede

Eind mei verschijnen er weer Canadezen in Ede. Het is de 7e Canadese Infanterie Brigade. Deze brigade maakt deel uit van de 3e Canadese Infanterie Divisie, op haar beurt weer één van de eenheden van het 2e Canadese Legerkorps. Zij zullen langer in Ede blijven.

Waar komen deze Canadezen vandaan?

Om te begrijpen waar 'onze' Edese Canadezen vandaan komen, moeten we even een klein stukje verder terug in de tijd, naar begin juni 1944. Het Canadese 1e Legerkorps vecht dan in Italië. Het Canadese 2^e Legerkorps neemt deel aan de landing in Normandië en vervolgens aan de bevrijding van Noord West Europa. Begin 1945 bevindt het Canadese 2e Legerkorps zich in Nederland langs de Rijn. Als vervolgens ook het Canadese 1e Legerkorps vanuit Italië naar het front langs de Rijn in Noord West Europa is overgebracht bevinden alle Canadese eenheden zich in Nederland. Voor het eerst worden zij dan verenigd onder één Canadees bevel: het 1e Canadese Leger.

In het vroege voorjaar van 1945 trekt het 1e Canadese Leger naar het oosten en gaat via Nijmegen en Emmerich Duitsland binnen. Al snel buigt het Canadese leger echter af naar het noorden en steekt in de Achterhoek bij Gendringen de grens naar Nederland weer over. Daar splitst het 1^e Canadese Leger zich in tweeën:

- Het Canadese 1^e Legerkorps wordt ingezet voor de bevrijding van de Veluwe en van Midden- en West-Nederland.
- Het Canadese 2^e Legerkorps heeft tot taak de noordelijke provincies te bevrijden.

Het einde van de oorlog in Nederland.

Op het moment van de capitulatie van de Duitse troepen in Nederland op 5 mei 1945 heeft het Canadese 2^e Legerkorps inmiddels heel Oost- en Noord-Nederland bevrijd. Het Canadese 1^e Legerkorps (waar op dat moment ook de Britse 49^e (*Polar Bear*) Infanterie Divisie onder bevel gesteld is) heeft de Veluwe in handen, maar mag vanwege de onderhandelingen met de Duitsers niet verder oprukken naar het hongerende westen van Nederland. Vóór de oude Nederlandse Grebbelinie (nu door de Duitsers als *Pantherstellung* aangeduid) moeten de Canadese en Britse troepen halt houden. Het gebied ten westen van Ede is daardoor een paar weken lang frontgebied. Dit duurt totdat na de capitulatie de weg naar het westen open ligt, en de Canadezen en Britten de Duitse troepen in de provincies Utrecht en Noord- en Zuid-Holland kunnen ontwapenen en afvoeren.

Heel Duitsland heeft gecapituleerd, de oorlog in Europa is voorbij.

Na de algehele capitulatie van Duitsland op 8 mei 1945 keert een deel van de Britse eenheden terug naar het Verenigd Koninkrijk. Een ander deel wordt als bezettingsmacht in Duitsland gelegerd, of komt in andere operatiegebieden terecht

Geallieerde legeropbouw	
Peloton (Lieutenant)	Ca 35 man. Een peloton bestaat uit drie groepen en een kleine pelotonsstaf
Compagnie (Major)	ca 130 man. Een compagnie bestaat uit drie pelotons en een compagniestaf
Bataljon (Lieutenant-Colonel)	ca 850 man. Een bataljon bestaat uit drie of vier gevechtscompagnieën, een stafcompagnie en een bataljonsstaf
Brigade (Brigadier)	ca 3500 man. Een brigade bestaat uit drie bataljons, ondersteunende eenheden en een staf
Divisie (Major-General)	ca 15.000 man. Een divisie bestaat uit drie brigades, ondersteunende eenheden en een staf
Legerkorps (Lieutenant-General)	ca 60.000 man. Een legerkorps bestaat uit drie divisies, ondersteunende eenheden en een staf
Leger (General)	ca 150.000 man. Een leger bestaat uit twee of drie legerkorpsen, ondersteunende eenheden en een staf
Een Regiment is een verzameling van gelijksoortige eenheden (bataljons), vaak uit dezelfde regio. De bataljons van een regiment kunnen bij heel verschillende divisies en operatiegebieden zijn ingedeeld en ingezet. Het regiment zit niet in de hiërarchieke lijn, maar is de 'leverancier'.	

zoals het Midden Oosten of Azië.

Voor de Canadezen is hun taak in de Europese oorlog volbracht. Zij hoeven geen bezettingstroepen te leveren (dat doen de Amerikanen, Britten, Fransen en Russen) en zullen terugkeren naar Canada. Maar er is onvoldoende scheepsruimte en prioriteit om deze enorme aantallen (meer dan 100.000 man!) direct naar Canada te brengen. De mannen moeten wachten.

De Canadese Zomer

Dat wachten gebeurt in Nederland. Over het hele land verspreid worden Canadese eenheden gelegerd. Deze periode zal bekend worden als de Canadese Zomer (ook al duurt dit tot november/december).

De Canadezen zien er in hun mooie uniformen en goede gezondheid natuurlijk veel beter uit dan de Nederlandse jonge mannen die net een Hongerwinter hebben doorstaan en van wie de kleding op de bon (en dus vaak versleten) is. Dat is de reden dat veel Hollandse jongedames zich aangetrokken voelen tot deze stoere buitenlanders. Het liedje "Trees heeft een Canadees" is nog altijd bekend. Uiteindelijk zullen 1886 Nederlandse vrouwen hun geliefde achterna reizen naar Canada.

Het zal duidelijk zijn dat na de heftige oorlogsjaren het plotselinge niksdoen van zo'n grote groep mannen ver van huis een risico in houdt. Verveling en het verlangen naar huis kunnen ongewenste situaties opleveren. De militairen moeten dus worden bezig gehouden. Daarvoor wordt van alles uit de kast getrokken: Door de militairen zelf georganiseerde en verzorgde dans-, muziek- en cabaretavonden, toneel- en filmvoorstellingen, schoolkinderen vermaken, wederopbouwprojecten, vervoersondersteuning, krijgsgevangenen bewaken, enz. Ook komen er speciale muziek-, zang- en toneelgezelschappen vanuit Canada naar Nederland om de troepen enig vermaak te bieden.

De Canadese 7e Infanterie Brigade in Ede

Ook Ede krijgt zijn 'eigen' Canadese eenheid: de 7e Canadese Infanterie Brigade, zo'n 3500 man. Deze brigade maakt onderdeel uit van de 3e Canadese Infanterie Divisie, op zijn beurt weer één van de eenheden van het 2e Canadese Legerkorps.

Voordat zij in Ede aankomen

De 7e Canadese Infanterie Brigade is één van de eenheden die in de ochtend van 6 juni 1944 tijdens de invasie in Normandië als eerste landt op het strand van JUNO Beach. Vervolgens worden door de brigade in de zomer van 1944 zware gevechten gevoerd in Normandië in de omgeving van Caen en Falaise. Als de geallieerden daarna oprukken naar de Duitse en Belgische grens, komt de brigade in actie bij Calais, Duinkerken en Dieppe. Aansluitend worden deze Canadezen ingezet in de omgeving van Breskens bij de verovering van de Schelde.

Dan ligt gedurende de winter van 1944/1945 het front stil. Er worden door de geallieerden nauwelijks nog vorderingen gemaakt. De 7^e Canadese Infanterie Brigade verblijft in die periode in de omgeving van Nijmegen.

Begin 1945 wordt de opmars hervat. Vanuit Nijmegen trekt de 7^e Canadese Infanterie Brigade via Emmerich in Duitsland weer naar Nederland, waar de noordelijke provincies worden bevrijd. Ten tijde van de capitulatie van nazi-Duitsland bevindt de 7^e Canadese Infanterie Brigade zich al weer in Noord-Duitsland.

Legering van de Canadezen in Ede

Vanuit Noord-Duitsland begeeft de 7^e Canadese Infanterie Brigade zich naar Ede. De brigade bestaat uit een staf en drie bataljons: het *1st Battalion The Canadian Scottish Regiment*, het *1st Battalion The Royal Winnipeg Rifles Regiment* en het *1st Battalion The Regina Rifle Regiment*.

In Ede aangekomen weigert de Canadese commandant, luitenant-kolonel Gregory, zijn troepen te laten inkwartieren bij burgers, zoals de Britten in april wel hebben gedaan. Het zal dan volgens hem onmogelijk zijn de discipline te handhaven. In eerste instantie worden de militairen daarom ondergebracht in de Paasbergschool, de Cavaljéschool en de Openbare School aan het Maandereind.

Nadat op de Edese kazernes een deel van de gebouwen enigszins is schoongemaakt en hersteld, kunnen de Canadezen ook gebruik maken van legering op de Elias Beeckmankazerne, de P.L. Bergansiuskazerne, de van Essen Kazerne, de Arthur Koolkazerne en een deel van de Mauritskazerne.

Activiteiten van de Canadezen in Ede

In de gemeente Ede gaan de mannen aan de slag met allerlei kleine projecten, en vier grote: het Bart van Elst Plantsoen in Bennekom, het opknappen van park Stompekamp, het opknappen van het Open Lucht Theater en de bouw van het Mausoleum met daarbij het aanleggen van het Ede *Memorial Park*. Onder de kleinere projecten valt onder meer het helpen bij de voorbereidingen van de bouw van het Oorlogsmuseum Ede.

Het zijn dus Canadezen van deze 7^e Canadese Infanterie Brigade die op de bedoelde foto zijn vastgelegd. Van het 1st Battalion *The Regina Rifle Regiment*. Maar wie zijn dan die Canadese vrouwen die aan het honkballen zijn? Wat zijn *Eager Beavers*?

Eager Beavers

Joshua Sietsma geeft hierover aan: "Canada zond verschillende groepen mannen en vrouwen naar hun troepen in Europa met als doel hen te vermaken. De oorlog was voorbij en het wachten op de terugkeer werd zo wat aangenamer. De *Eager Beavers* werden gesponsord door *Sun Life Assurance of Canada* en kwamen met de beroemde stomer *Ile de France* naar Europa."

Het Canadese leger is tweetalig. Engels en Frans. In plaats van de *Eager Beavers* komen we in de beschrijvingen en verslagen daarom ook de term *Castors Enthousiastes* tegen.

Joshua komt via Dale Gervais, zijn contactpersoon bij de Canadese archieven, een citaat op het spoor uit een dagboek van Kay Hoskins (meisjesnaam Kay Ward). Zij schrijft: "... the game was played at "the Regina's Sports field" at Ede" en verderop: "Also a film unit took four or five pictures of the highlights of the game".

Er is ook een foto bij van de *Eager Beavers* in 1945 (**foto2**). De foto staat in de *Public Archives of Canada* geregistreerd onder nummer PA-152136.

De foto is op 4 juli 1945 genomen door luitenant Arthur L. Cole in Aldershot (Engeland). Volgens het bijschrift zijn dit leden van de *Eager Beaver Entertainment Troupe* uit Montreal (Canada), op bezoek in Aldershot. Aldershot is op dat moment een belangrijke Britse militaire basis, waar onder meer het *Royal Corps of Transport*, het *Army Catering Corps* en het *Parachute Regiment* gelegerd zijn.

Op de foto staan op de voorste rij van links naar rechts Kay Ward, Daisy Miller, Sheila Galbraith, Margaret Blais, Dorothy Johnston, Marie Lucas, Cathie Fullerton, Gert Thomas en daarvoor, beneden, "Mike" Kelly. Kay Hoskins is dus de dame links met haar rechterarm op de muur.

Foto 2

Zijn er meer foto's van dezelfde wedstrijd?!

De foto (foto 1) van Josha doet denken aan een paar andere, eerder en elders gepubliceerde foto's. Het dagboekfragment bevestigt ook dat er meer foto's moeten zijn. Maar waar?

Enig zoekwerk heeft uiteindelijk resultaat. We vinden nog drie foto's.

Foto 3 staat afgebeeld op bladzijde 58 in het boek "Herinneringen voor de Toekomst" van Jan Durk Tuinier uit 1995. Als bron noemt hij het gemeentearchief Ede. Inderdaad vinden we daar de foto terug onder nummer GA21946. Die foto blijkt iets scherper te zijn en iets meer weer te geven dan de afdruk in het boek. Als bron vermeldt het gemeentearchief op haar beurt de *Public Archives of Canada*, nr PA-116311.

Foto 4 vinden we in het boekje "Bevrijdingskroniek Noord-West Veluwe" van Evert van de Weerd en Gerjan Crebolder uit 1983. Hij staat op bladzijde 68 en lijkt veel op foto 4, maar is toch net weer anders. De bron is hier de *Public Archives, Ottawa, Canada*.

Foto 5 is afkomstig uit het boek "Ede in Oorlog en Vrede" van R.H. Nijhoff en E. van de Weerd uit 1991. De foto is te vinden op pagina 63. Helaas noemt het boek de bron van deze foto niet.

In ieder geval één iemand heeft hier de tijd van zijn leven...

We zien ook hier ([foto 3, 4 en 5](#)) leden van het Canadese entertainment-team de *Eager Beavers*. Zij zijn aan het sporten met Canadese militairen.

Volgens het dagboek van Kay Hoskins zijn deze foto's dus gemaakt op het **Regina's Sportveld** in Ede. Kunnen we aan de hand van deze foto's ontdekken waar dat sportveld lag?

De plaats van het Regina's Sportveld

Op foto 1 zien we op de achtergrond een gebouw dat links uit drie bouwlagen bestaat. De ramen in dit deel hebben bovenaan een boog en langs de dakrand loopt een typische rij stenen. Het gedeelte ernaast is twee etages hoog, de ramen in dit deel zijn recht van boven en ook hier zien we die typische rand stenen. De ramen zijn deels donkere gaten. Op of achter het hoge middendeel staat een lange rechte constructie (schoorsteen?). Er is geen dak te zien. Mogelijk heeft het gebouw dus een plat dak.

Op foto 3 zien we op de achtergrond links iets van een (fabrieks)schoorsteen en rechts een rij bomen.

Op foto 4, die lijkt op [foto 3](#), zien we geen verdere informatie over de omgeving.

Op foto 5 zien we de mensen zittend op een schuilkelder. Het is een aarden verhoging of wal met helemaal rechts een ingang (achter de man met het witte shirt). Boven de ingang van de schuilkelder is nog een deel van een gebouw te zien met ogenschijnlijk dezelfde ramen als van het gebouw van [foto 1](#).

Grote gebouwen met platte daken zijn er in de jaren '40 niet zo veel in Ede. De eerste indruk is het ENKA-gebouw (**foto 6**; Gemeentearchief HME312526).

Foto 6

Echter, de raampartijen, de dakrand en het aantal bouwlagen (twee en vier) komen toch niet overeen. De ENKA moeten we dus als mogelijkheid schrappen.

Verder zoekend lijkt het voor de locatie uiteindelijk te gaan om de Prins Maurits of de Johan Willem Frisokazerne (**foto 7 en 8**; Website www.jeoudekazernenu.nl). Die hebben een middendeel met drie etages en bogen boven de ramen, en zijvleugels van twee etages met rechte ramen. Langs de rand is een typische rij stenen te zien, veroorzaakt door het gebruik van twee kleuren.

Een schoorsteen op het gebouw, zoals op [foto 1](#), ontbreekt echter. Wel zit er een schoorsteen op het grotere uiteinde van de zijvleugels, maar dat heeft ook slechts twee etages. Voor het gebouw zijn ook geen schuilbunkers zichtbaar. En het gebouw heeft een dak.

We lijken in de goede richting te zitten, maar er staan dus nog vier vragen open: De schoorsteen en het dak op [foto 1](#), de schoorsteen op [foto 3](#) en de schuilbunker op [foto 5](#).

De schoorsteen op foto 1

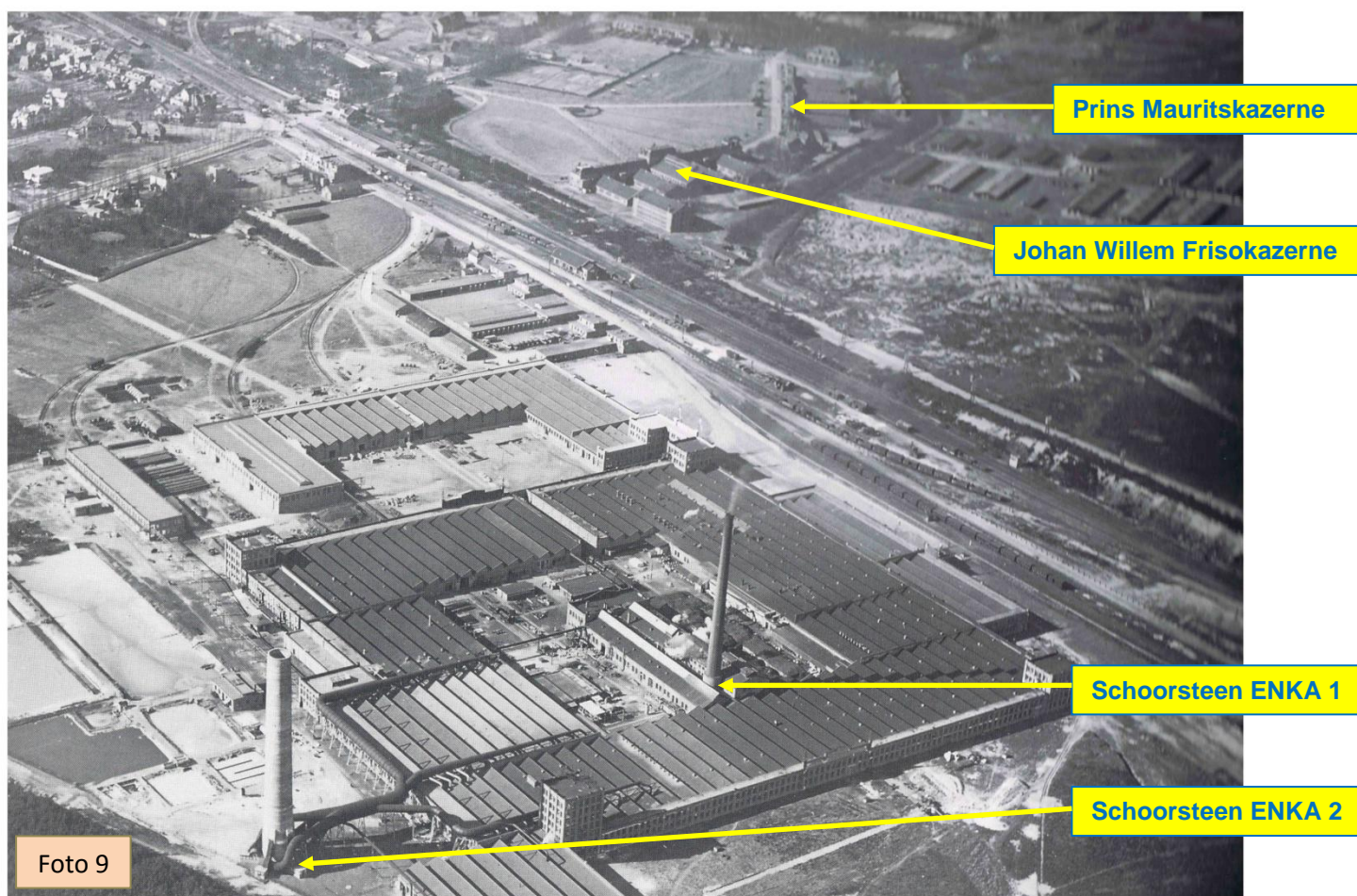

Foto 7

Foto 8

Als het om een schoorsteen zou gaan, zou het ook een schoorsteen van de ENKA kunnen zijn die achter het gebouw zichtbaar is. Die schoorstenen stonden vlak bij (**foto 9**; Oud Ede vanuit de Lucht, R.H. Nijhoff, Slingenberg Boekproducties Hoogeveen, 1999, fotonr 6353 - 1929).

De fotograaf stond bij het maken van **foto 1** vrijwel recht voor het gebouw. Hij fotografeert haaks op het gebouw. Als het de Mauritskazerne zou zijn geweest, kan daar nooit op de achtergrond een schoorsteen van de ENKA zichtbaar worden.

Als je voor de Johan Willem Frisokazerne staat, kun je wèl op de achtergrond een schoorsteen van de ENKA vastleggen. Maar dan moet je schuin voor het gebouw staan, en dat was bij **foto 1** niet het geval. De schoorsteen (als het dat is) op **foto 1** is dus niet van de ENKA.

De schoorsteen op foto 3

Vanaf het veld voor de Mauritskazerne kun je een foto maken, waarbij op de achtergrond een schoorsteen van de ENKA is te zien. Zoals op **foto 3**. Maar dan heb je ook een deel van de Johan Willem Frisokazerne in beeld. En daarvan is op **foto 3** niks te zien. Als je dat wilt voorkomen, moet je al bijna (of helemaal) op de Stationsweg gaan staan. En dan ben je ver weg van de kazerne, wat niet strookt met **foto 1**. En dat terrein was geen open grasveld.

Als je op het veld voor de Johan Willem Frisokazerne staat, kun je wèl een foto maken met een ENKA-schoorsteen op de achtergrond, en wat bomen op het terrein tussen kazerne en spoor.

Het lijkt dus dat de Mauritskazerne als mogelijke locatie zonder meer is afgefallen. De Johan Willem Frisokazerne blijft misschien nog wel over. Maar dan is nog niet alles wat op de foto's uit 1945 te zien is, verklaard. We moeten dus nog wat verder spitten.

Terug naar de schoorsteen op foto 1

Tegenwoordig zit er op het middengebouw geen schoorsteen meer. Maar als we terugkijken naar oude foto's van de kazernes, ontdekken we dat er wel degelijk een schoorsteen op stond (**foto 10, 11 en 12**)! Precies op de plek van **foto 1**.

Foto 10

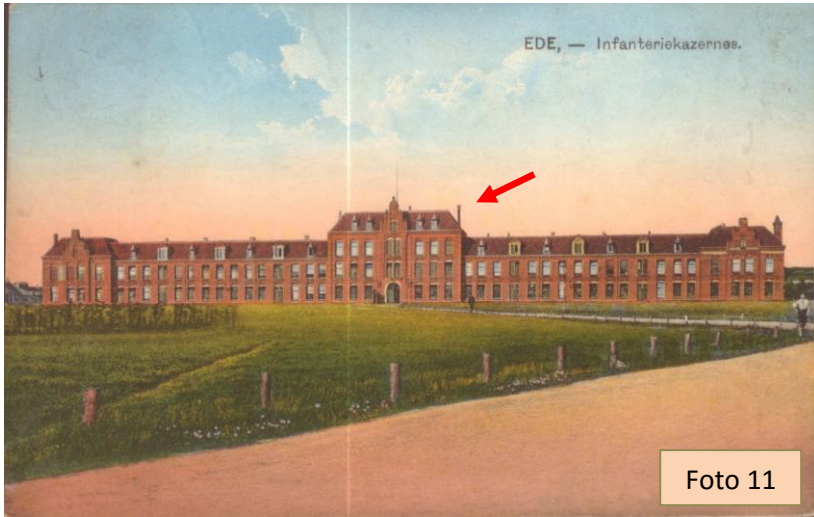

Foto 11

Foto 12

Collectie Legermuseum, Delft

De schuilkelder op foto 5

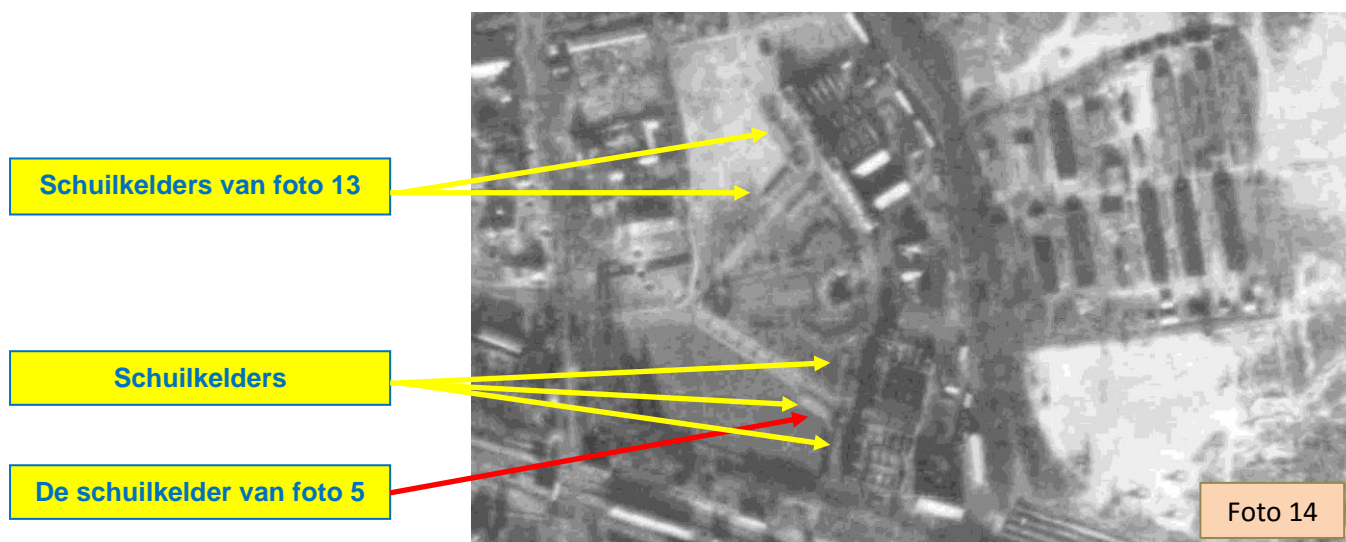
Op foto 5 zien we mensen zitten op een schuilkelder. Op het terrein voor de Friso- of de Mauritskazerne vinden we geen schuilkelders meer, of sporen daarvan. Zijn die er dan wel ooit geweest?

Op een Duitse foto uit de jaren '40-'45 zien we voor de Mauritskazerne zo'n soort schuilkelder liggen (**foto 13**; eBay). Met de ingang duidelijk zichtbaar, net zoals op **foto 3**. Helaas is dit een slechte foto, het origineel hebben we op eBay destijds gemist ☹

De schuilkelder die we zoeken ligt echter niet parallel aan het gebouw, maar bijna haaks (iets schuin) daarop. Op de eBay foto kunnen we niet goed zien of de aarden verhoging rechts naast de schuilkelder zelf ook een schuilkelder is. Daarvoor hebben we aanvullende informatie nodig.

Die informatie vinden we op een luchtfoto uit november 1944 (**foto 14**; EOCL).

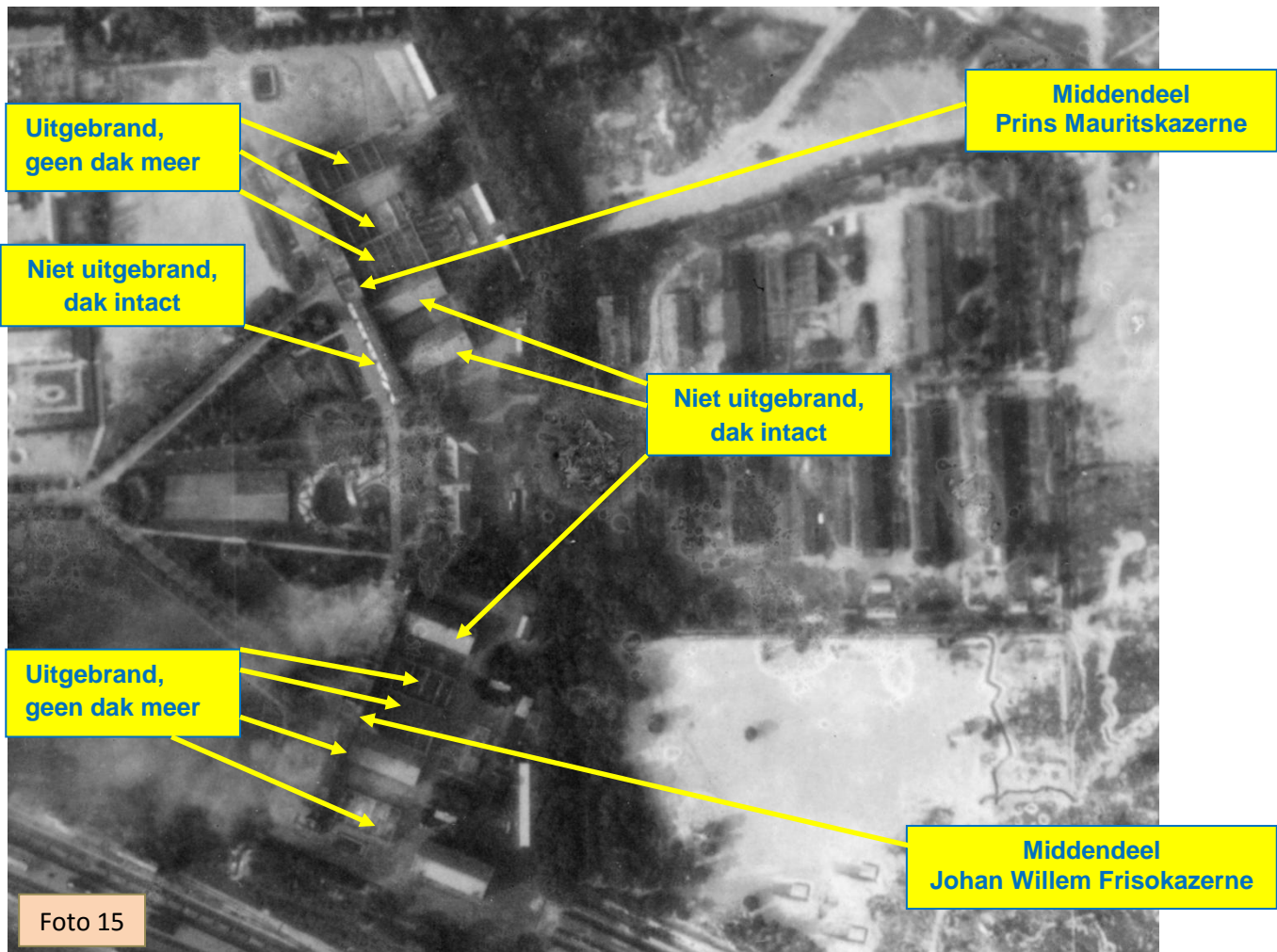

We zien dat er zich inderdaad een schuilkelder bevindt min of meer haaks op het gebouw, parallel aan de toegangsweg naar de Johan Willem Frisokazerne. Het publiek gebruikt deze schuilkelder kennelijk als een soort tribune.

Blijven we nog zitten met een laatste onduidelijkheid: Hoe zit het dan met het dak? Want de Johan Willem Frisokazerne heeft geen plat dak...

Het platte dak op foto 1

Op 17 september 1944 worden de Edese kazernes gebombardeerd en geraakt. In de paniek die na de luchtlandingen bij de Duitsers ontstaat proberen zij zelf ook een deel van de kazernes in brand te steken. Het resultaat is goed te zien op een luchtfoto van 18 september 1944 (**foto 15**; EOCL).

We zien hier dat een deel van de Mauritskazerne en van de Johan Willem Frisokazerne is uitgebrand. Er is geen dak meer, we kijken van bovenaf naar binnen en zien bv de verschillende kamers van de achtervleugels. De Johan Willem Frisokazerne staat gedeeltelijk nog in brand, de rook komt er van af.

Als de fotograaf in de zomer van 1945 voor de Mauritskazerne zou hebben gestaan, dan zou hij zien dat de rechter vleugel (van twee etages) naast het middendeel (van drie etages) nog intact is. Die vleugel is niet uitgebrand, het dak zit er nog op. Op [foto 1](#) zien we hier echter geen dak. Een bevestiging dat de fotograaf niet voor de Mauritskazerne heeft gestaan.

Bij de Johan Willem Frisokazerne is dat anders. Daar hangt de rook er nog boven, en door de rook lijken we bij het dakloze gebouw naar binnen te kijken. Als de fotograaf in de zomer van 1945 voor de Johan Willem Frisokazerne gestaan zou hebben, dan zou hij zien dat de rechter vleugel (van twee etages) naast het middendeel (van drie etages) is uitgebrand, en dat het dak er niet meer op zit.

Dit beeld wordt bevestigd door een Ansichtkaart van station Ede-Wageningen van vlak na de oorlog uit het gemeentearchief van Ede ([foto 16](#); GA24759)

Als we inzoomen op de foto, zien we dat achter het station een aantal gebouwen zichtbaar zijn. Rechts een vrij hoog gebouw dat nog onbeschadigd lijkt te zijn: het Arsenaal. Links een groot gebouw met zwarte gaten op de plaats waar ramen horen te zitten, en zonder dak: de uitgebrande Johan Willem Frisokazerne. Alsof de kazerne een plat dak heeft.

De foto graaf moet bij foto 1 dus voor de Johan Willem Frisokazerne gestaan hebben. En dus ook bij de foto's 2 en 3.

Het Het Regina's Sportveld was dus het grasveld voor de Johan Willem Frisokazerne (foto 18 en 19).

Het Regina's Sportveld

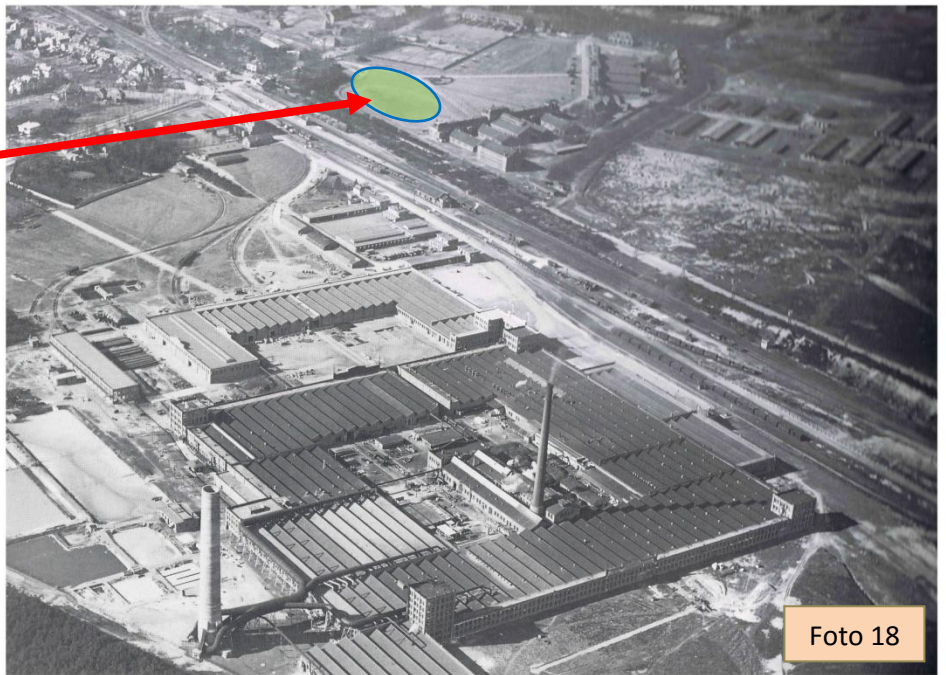

Foto 18

Foto 19

(Foto: Wouter van den Berg)

Het Regina's Sportveld

Hoe komt het sportveld aan de naam Regina's Sportveld?

In de zomer van 1945 is in Ede de 7e Canadese Infanterie Brigade gelegerd in afwachting van de terugkeer naar Canada. Deze brigade bestaat uit drie bataljons: het 1st Battalion The Canadian Scottish Regiment, het 1st Battalion The Royal Winnipeg Rifles Regiment en het 1st Battalion The Regina Rifle Regiment. Het sportveld behoort dus bij dit laatste bataljon, de Regina Rifles.

Het hoofdkwartier van de 7e Canadese Infanterie Brigade helpt mee bij de restauratie van het Open Lucht Theater. De bataljons werken aan de bouw van het Mausoleum. Ter herinnering aan hun werkzaamheden wordt door de Canadezen een gedenkplaat gemaakt. Deze wordt op de dag van het vertrek van de Canadezen, 6 november 1945, bevestigd en onthuld op de linker kolom van het Mausoleum (**foto 20 en 21**; *Public Archives of Canada PA134467*). De kosten van de gedenkplaat zijn overigens voor de gemeente Ede...

Foto 20

Foto 21

Later komt op deze plek op het Mausoleum het wapen van Ede. De gedenkplaat wordt bevestigd op een zuil die nu op het grasveld voor het Mausoleum staat (**foto 22**; PMHE). Subtiele wraak voor de in rekening gebrachte kosten?

Foto 22

Foto 23

Foto 24

Op de gedenkplaat waren de emblemen van de drie bataljons te zien. Helaas is er inmiddels één verdwenen: die van het Regina Rifle Regiment... (**foto 22, 23 en 24**)

EN VERDER

Hiermee zijn we echter nog niet klaar met deze bijzondere foto. Hij vertelt ons nog veel meer.

Een wedstrijd op 31 augustus 1945

De foto is genomen op vrijdag 31 augustus 1945. Die datum laat een belletje rinkelen. Op 31 augustus 1945 wordt koningin Wilhelmina 65 jaar. Bovendien is het voor het eerst in vijf jaar dat er weer Koninginnedag gevierd kan worden. Overal in Nederland, en zeker ook in Ede, wordt er groots uitgepakt. Het hele dorp wordt versierd. Buurt- en wijkcomités zorgen voor zeer indrukwekkende erepoorten. Van alles wordt gebruikt om de

huizen en straten een feestelijk aanzien te geven: bloemen, takken, vlaggen, linten, parachutes, alles is bruikbaar (**foto 25**; archief PMHE).

Foto 25

In de ochtend van 31 augustus houden de Canadezen een grote parade door Ede. Helaas regent het. In het gemeentearchief bevinden zich een aantal foto's van dit verregende defilé (**foto 26** ; HME320735).

Foto 26

's Middags is het droog. Er zijn allerlei feesten en activiteiten, zoals optochten, ringrijden, wandeltochten, sportdemonstraties en zang- en muziekkuitvoeringen. Waaronder dus kennelijk sportwedstrijden op het Regina's Sportveld. Foto 1 is dus niet zo maar van een willekeurige datum of een willekeurige sportwedstrijd. Het is de grootste feestdag in vijf jaar in Ede!!

's Avonds wordt de feestdag afgesloten met een concert van het ENKA's Mannenkoor en de beide Edese muziekverenigingen (de Harmonie en de Edese Harmonie) in het Openlucht Theater (de Eder Kuil; ook door de Canadezen opgeknapt). Echter, halverwege de avond loopt de kuil vrijwel leeg. Er is aangekondigd dat de Canadezen op de Markt een jazzconcert gaan geven. Iedereen wil daar bij zijn.

De vraag is nu natuurlijk: welke Canadezen gaven dat concert? Zouden dat de *Eager Beavers* geweest zijn? Wie anders was toen in staat een dergelijk concert te geven? Konden de militaire muziekgezelschappen dat?

Een optocht op 1 september 1945

De volgende dag, 1 september 1945, is het weer feest. Nu wordt Bevrijdingsdag gevierd. En dit keer wordt het een zonnige dag. In de ochtend zijn er volks- en kinderspelen op het terrein achter de Reehorst (op dat moment de Canadese "*Rendez-vous Club*"). In de middag trekt er een grote optocht met versierde wagens door het dorp.

Van deze optocht zijn kleurendia's bewaard gebleven. De fotograaf staat langs de Stationsweg, met zijn rug naar de katholieke kerk. Vlak bij de ingang naar de Johan Willem Frisokazerne. Hij ziet een bonte stoet aan mooie en soms merkwaardig versierde voertuigen voorbij komen.

Af en toe 'vangt' hij onbedoeld een aantal Canadese militairen op zijn dia's, die zich gewoon tussen het publiek bevinden (foto 27; Archief PMHE).

Op foto 27 ontdekken we vier Canadese militairen. Waarvan er twee met een meisje of vrouw naar de optocht kijken. Het moeten militairen van de Canadese 7^e Infanterie Brigade zijn, die in Ede zijn gelegerd. Met behulp van de op de dia zichtbare emblemen kunnen we vaststellen bij welke eenheid ze precies horen:

- Op de linkermouw is een lichtblauw/grijs vlak te zien, het embleem van de 3^e Canadese Infanterie Divisie.
- De meest rechter militair heeft bovendien een brede zwarte 'V' op de mouw. Het is een korporaal van een *Rifle Regiment*, want bij alle andere militaire eenheden is de 'V' wit.

- Van de twee *Rifle Regimenten* in Ede had het *Royal Winnipeg Rifles Regiment* een zwart embleem met de naam erop op de schoudernaad (een zogenaamde 'straatnaam'). Het andere, het *Regina Rifle Regiment*, had een rood embleem met de naam erop op de schoudernaad. Hier zien we een rood embleem, dus we hebben te maken met militairen van het *Regina Rifle Regiment*.

Jawel, we zien hier dus militairen van dezelfde eenheid als van de sportwedstrijd van [foto 1](#) een dag eerder. Maar de dames op de foto? We hebben altijd gedacht dat dit Edese vrouwen zijn, door de Canadezen aan de haak geslagen. Maar nu we weten dat er op deze dag Canadese vrouwen van het *Eager Beaver* team op bezoek zijn, die samen optrekken met de mannen van het *1st Battalion the Regina Rifle Regiment*, en dat ze op de Johan Willem Friso kazerne zijn, vlak bij de plaats van deze foto, zouden dit ook best eens dames van het *Eager Beaver* team kunnen zijn!

De Geluksvogel

Hoe de wedstrijd op het Regina sportveld op 31 augustus 1945 is verlopen, weten we niet. We weten niet eens wie er tegen wie spelen. We herkennen de Canadese dames van het *Eager Beaver* team aan de grote *Maple Leafs* (het Canadese Esdoornblad) op hun witte shirts. Niet alle dames sporten mee. Sommigen zitten ook tussen het publiek, met hun mannelijke collega's.

Wat opvalt op de [foto's 3 en 4](#) is de mannelijke geluksvogel. Want de verhoudingen tussen mannen en vrouwen zijn op dat moment, op die plek, ver in zijn nadeel. Ongeveer 3500 man van de Canadese 7^e Infanterie Brigade tegenover misschien hooguit 35 dames van het Canadese *Eager Beaver* team. Een verhouding van 1 op 100. En toch wordt deze man door zo'n zes Canadese vrouwen in de armen genomen en op handen gedragen. Waar heeft hij dat aan verdiend, wat heeft hij daarvoor gedaan?

De waarheid blijkt simpeler, en voor betrokkene minder romantisch dan je misschien zou denken. Als we goed kijken, zien we op de grond tussen de voeten iets liggen. Een soort kussentje: het honk. De reden dat deze militair niet meer met beide benen op de grond staat is puur sportieve rivaliteit. De dames proberen door het creatief toepassen van de spelregels te voorkomen dat deze man tijdig het honk kan aanraken. En niet aangeraakt is 'uit'. Dus deze man is niet 'in' bij de dames, maar hij wordt er juist 'uit' gewerkt. Hij zal het honk niet bereiken, hij gaat het verliezen, een loser dus, een pechvogel...

Foto 3A

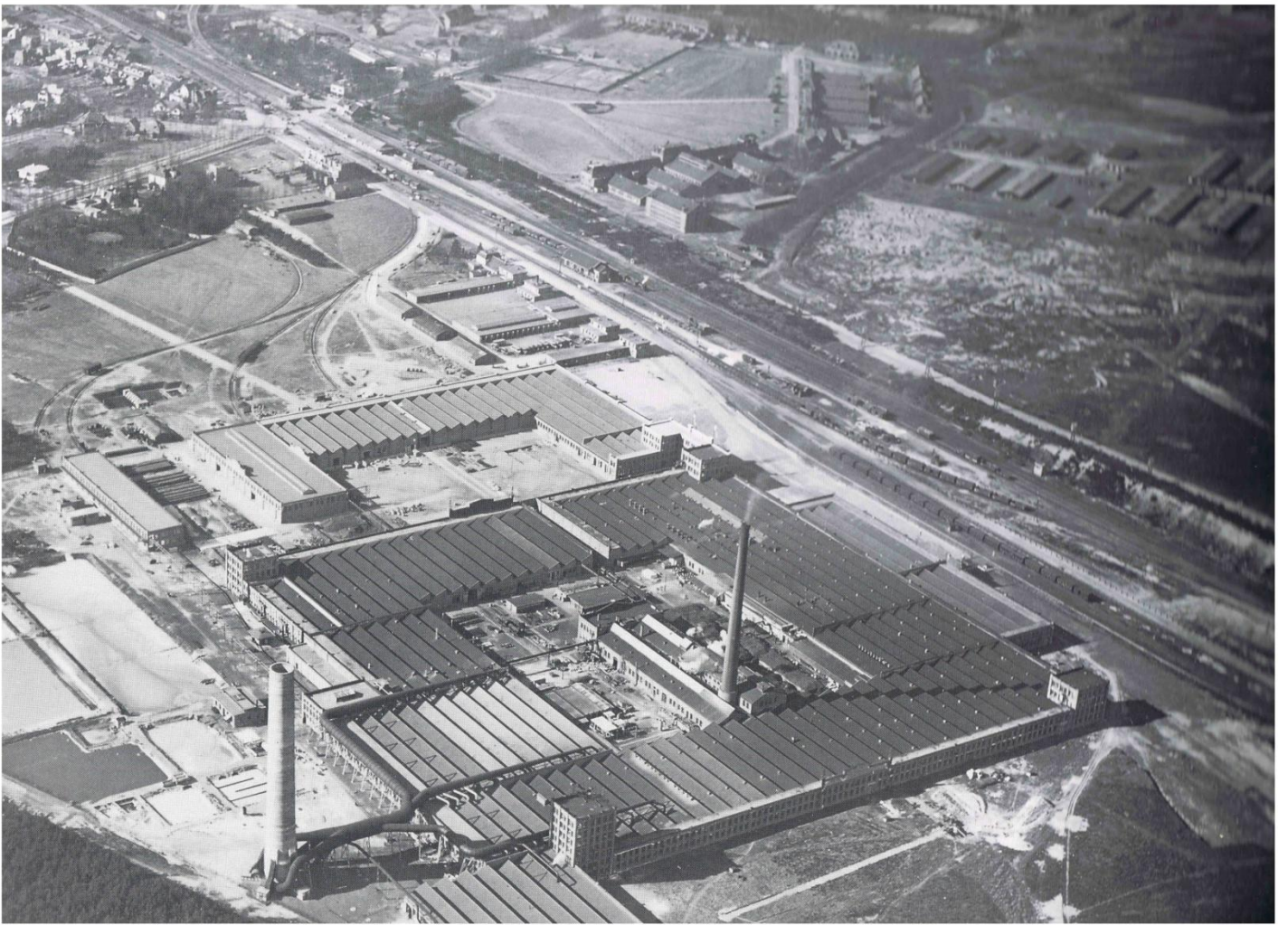

Foto 4A

IS DIT ALLES?

Op dit moment is dit alles wat er over de foto te vertellen valt. Maar ieder goed TNO-onderzoeksrapport eindigt altijd met de conclusie: Nader onderzoek is noodzakelijk. Dat geldt ook hier. Er zijn nog een aantal openstaande vragen:

- Waar is het dagboek van Kay Hoskins? Wat staat daar in? Zouden we daarin kunnen lezen van wanneer tot wanneer het *Eager Beaver* team in Ede was? Zouden we kunnen lezen welke uitvoeringen zij in Ede gegeven hebben? En of zij verantwoordelijk waren voor de leegloop van het Open Lucht Theater in de avond van 31 augustus?
- Welke foto's zijn er tijdens het bezoek in Ede genomen? Het zouden er vier of vijf zijn. We hebben er vier gevonden, maar zijn dit ook de vier die zij bedoelt? Van slechts twee hebben we het Canadese archiefnummer kunnen achterhalen: PA-116314 ([foto 1](#)) en PA-116311 ([foto 3](#)). Ook [foto 4](#) zou uit de Canadese archieven komen. Zoekend in de Public Archives of Canada vinden we de beschrijving "*Baseball game between women from the "Eager Beavers" and officers of Regina Rifles, Netherlands, 31 Aug. 1945*" bij de volgende foto's: PA-116312, PA-116313, PA-116314 en PA-116328. We weten welke foto er bij PA-116314 hoort. PA-116311 is online niet te vinden in de archieven. Wel staan hier drie andere foto's benoemd, maar daarvan is online geen afbeelding beschikbaar. Als PA-116311 wel bestaat, moet er dus nog een vijfde foto zijn...

Lieutenant Colonel A.S. Gregory – CO (Commanding Officer) 1st Battalion The Regina Rifle Regiment.
(Bron: The Canadian Soldier p46).
In Ede was Lt.Col. Gregory inmiddels commandant van de gehele Canadese 7^e Infanterie Brigade.

Canadian soldiers examining the Memorial Park Plaque, Ede, Netherlands, 7 November 1945. (PA-134470)
De rechter militair is van het 1st Battalion The Regina Rifle Regiment, de middelste van het 1st Battalion The Royal Winnipeg Rifles Regiment en de linker van het 1st Battalion The Canadian Scottish Regiment.

Lt. Col. D.C. Howat, Commanding Officer of the 1st Battalion The Regina Rifle Regiment presents a Commander-in-Chief certificate for gallantry to Company Quartermaster H.W. Taylor, Ede, Netherlands, 26 September 1945. (PA-116306)

March past of the 1st Battalion The Regina Rifle Regiment on their farewell parade, Ede, Netherlands, 26 September 1945. (PA-116310).
De foto is genomen op de Stationsweg ter hoogte van de huidige katholieke kerk. Dit was echter niet de farewell parade, want die was pas op 6 november.

Farewell parade of the 1st Battalion The Regina Rifle Regiment, Ede, Netherlands, 26 September 1945. (PA-116308)
De foto is genomen op de Stationsweg ter hoogte van de huidige katholieke kerk. Dit was echter niet de farewell parade, want die was pas op 6 november.